

OIKEUS KUULUA JOUKKOON

Ehdotuksia monikulttuuristen nuorten
yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi
suomalaisessa yhteiskunnassa

etno

Etnisten suhteiden
neuvottelukunta

Kun kaikki on vielä mahdollista

ETNO:n asettaman työryhmän raportissa esitetään keinoja, joilla edistetään monikulttuuristen nuorten yhteenkuuluvuudentunnetta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Julkaisun nimi

Oikeus kuulua joukkoon

– Ehdotuksia monikulttuuristen nuorten yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa.

Julkaisija

Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO

Tekijät

Uskonnotilinen ja kulttuurinen vuoropuhelun asiantuntijatyöryhmä

Asiasanat

Yhteenkuuluvuuden tunne, nuoret, monikulttuurisuus, identiteetti, syrjintä, ETNO

Nuoruusaika on monille haastavaa. Haastavaa se on varsinkin silloin, jos ei jostain syystä istu odotuksiin, joita suomalaisuus ja koko yhteiskuntamme nuorille luo. Moni monikulttuurinen nuori joutuu haastamaan näitä odotuksia päivittäin ihonvärinsä, kielenensä, nimensä, vaatetuksensa tai kotitautiansa takia.

Usein mietin, millaisia suomalaisia varten yhteiskuntamme on rakennettu ja millaiset suomalaiset sitä rakentavat. Peliaavatko poliititot koko kansaa? Ymmärtävätkö päätöksentekijät, että eri ihmisryhmillä on erilaisia tarpeita? Tekevätkö he mahdolliseksi niidenkin pärjäämisen, jotka eivät ole koulussa kymppin oppilaita tai joiden lähtökohdat ovat jostain muusta syystä muita vaativammat?

Vastuu nuorten hyvinvoinnista ei kuulu yksin päätäjille vaan meille kaikille: minulle ja sinulle.

Nuoret yrittävät selviytyä niillä keinoilla, ymmärryksellä, tiedolla ja taidoilla, joita heille on siihen asti elämää kertynyt. Nuori kuitenkin tarvitsee aikuisen tukea, koska on keskenäinen.

Tämän raportin on laatinut työryhmä, jonka jäseninä on monipuolinen joukko asiantuntijoita.

Minulla oli ilo ja kunnia saada työskennellä työryhmän puheenjohtajana. Kuulimme myös ryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita, koska halusimme laajentaa ymmärrystämme.

Raportin tarkoituksena on edistää uskontojen ja kulttuurien välisiä vuoropuhelua. Teemme näkyväksi sellaisia oikeuksia, jotka monikulttuuristen nuorten kohdalla eivät aina toteudu ja jotka näin kaventavat nuoren mahdollisuuksia kokea kuuluvansa suomalaisen yhteiskuntaan.

Tarvitsemme yhä enemmän ennakkoilutoimia kohtaan ja yhteistyötä yli ammattirajojen, jotta voimme tukea nuoren kasvua ja tunnetta siitä, että hän kuuluu joukkoon. Toivo ja usko tulevaisuuteen toimivat myös mielenrenteyden peruspiireinä. Stereotyyppiset oletukset siitä, minin nuori taustansa vuoksi pystyy, eivät saa rajoittaa unelmien toteutumista.

Monikulttuurisia nuoria ei pidä nähdä haasteena ja ongelmana vaan voimavarana ja mahdollisuutena. Yhdenkään nuoren ei pitäisi tuntea sellaista häpeää tai syyllisyyttä, joka aiheuttaa turvattuutta, keipaamattomuuden tunnetta tai riittämättömyyttä. Ne estävät tavoittelemasta itselle tärkeitä ja merkityksellisiä asioita.

Nuoren ei pitäisi joutua kävelämään katsemaassa, koska pelkää muiden arvioivia katseita. Jokaisen tulisi uskaltaa ja pystyä katsomaan eteenään pelottomasti. Vielä parempi olisi, jos jokainen voisi nostaa katseen kohti korkeuksia, jossa vain taivas on rajana.

Anu-Rohima Myllylä

Työryhmän puheenjohtaja

Nuorten viestejä

”Opettajat eivät osaa puuttua kiusaamiseen. He puhuvat kiusaajille, mutta eivät seuraa tilannetta sen jälkeen.”

Pirkannmaalainen poika, 18 v.

”Opettajilla on todella tärkeä rooli, koska he kasvattavat nuoria. Heidän pitäisi rohkaista entistä enemmän meitä nuoria siihen suuntaan, että päättämme itse, mitä haluamme olla, emmekä sору paineen alle ja hyväksy vain sitä, mikä muutt haluavat meidän olevan.”

Uusmaalainen poika, 20 v.

”Jos omalla luokalla kiusataan, pitäisi voida vaihtaa luokkaa. Pyysin rehtorilta, voisinko vaihtaa 9 C:lle, mutta se ei onnistunut.”

Pirkannmaalainen poika, 20 v.

”Haluaisin, että opettajat, viranomaiset ja kaikki kohtelisivat nuoria tasapuolisesti uskonnosta, ihonväristä, kielestä ja taustasta riippumatta. Antaisivat nuorille tilaa päättää ja rakentaa omaa identiteettiään ja määrittelemään itse, kuka on.”

Uusmaalainen tyttö, 22 v.

”Kävin tasan yhden kerran nuorisotilalla. Kaikki katsoivat ihmeissään. Nuorisiohjaajat eivät sanoneet minulle mitään. He eivät osanneet ottaa kontaktia.”

Pirkannmaalainen poika, 20 v.

”Minua kiusattiin koulussa. Luokkakaverit eivät ottaneet minua mukaan leikkeihin. He ajattelivat, että koska olen venäläinen, en ymmärrä sääntöjä. Usein, kun olen venäjänkielisten kaveriitteni kanssa ulkona, meille huudetaan, että olemme ryssiä.”

Uusmaalainen tyttö, 16 v.

”Jos tulit 8-vuotiaana Suomeen, sinusta voi tulla lääkäri tai rehtori. Mutta jos tulit 14-vuotiaana, sitten on tosi vaikeaa.”

Pirkannmaalainen poika, 18 v.

”Jos haluaisin keskustella ongelmistani, pitäisi olla joku paikka, jossa henkilökunta puhuu äidinkieltäni ja jossa he ymmärtävät minun kulttuuriani ja kulttuuristen erojen aiheuttamia ongelmia. En voi ilmaista tunteitani ja kokemuksiani suomeksi, vaikka puhun sitä hyvin.”

Uusmaalainen tyttö, 16 v.

”Opettajat eivät osaa puuttua kiusaamiseen. Tai he käskivät vain lopettamaan. Eikä se auta mitään.”

Pirkannmaalainen poika, 23 v.

”Tällä hetkellä minulla ei ole äidinkielen opetusta. Luen kirjoja ja vahvistan äidinkieleni itsenäisesti. Äidinkielen opetuksen pitäisi olla jokaisen nuoren oikeus.”

Uusmaalainen tyttö, 16 v.

”Suomessa ei saa paljon tukea. Ei koulusta, ei mistään. Koulussa ei ole tarpeeksi koulunkäynninohjaajia. Koulussa tarvitaan enemmän tukea.”

Pirkannmaalainen poika, 20 v.

”Minusta Suomessa keskitytään identiteettiin aina negatiivisessa valossa. Ihmiset seuraavat mieluummin mediasta niitä huonoja asioita ja yleistyvät niiden perusteella liikaa. Vaikuttaa siltä, että on helpompi katsoa ulkomaalaisia alaspäin kuin että antaisi heille mahdollisuuden sopeutua.”

Uusmaalainen poika, 20 v.

”Meillä oli huono opinto-ohjaaja. Hän sanoi minulle, että koska olen voimakas kaveri, minun kannattaa mennä metallilalle. Hän ei kertaakaan kysynyt, mihin itse haluaisin. Minulle ei suositeltu lukiota, vaikka olin ihan hyvä koulussa.”

Pirkannmaalainen poika, 23 v.

Nuorten syrjintäkokemukset näkyviksi

Suomessa on yhä enemmän kulttuurista ja etnistä moninaisuutta. Moninaisuus koskettaa erityisesti nuoria. Niistä ihmisistä, joilla on juuria Suomen ulkopuolella, huomattavan suuri osa kuuluu nuoriin ikäluokkiin.

Me raportin laatijat haluamme tuoda esille Suomessa asuvien monikulttuuristen nuorten näkemyksiä ja kokemuksia syrjinnästä. Tämä tarkoittaa myös nuorten perheiden, ystävyssuhteiden, koulun ja koko yhteiskunnan tarkastelua.

Raportissa käytämme käsitettä monikulttuurinen nuori. Viittaamme sillä alle 29-vuotiaisiin Suomessa asuviin ihmisiin, jotka ovat itse tai joiden vanhemmista ainakin toinen on syntynyt Suomen ulkopuolella.

Monikulttuuriset nuoret ovat kulttuurisilta, uskonnollisilta, kansallisilta ja sosiaalisilta tasoiltaan hyvin moninainen joukko. On liian yksinkertaistavaa jaotella ihmiset enemmistöön ja vähemmistöihin tai valtaväestöön ja maahanmuuttajiin.

Suomalaisuuden määritelmän pitää olla joustava, jotta kaikki Suomessa asuvat nuoret voivat kokea olevansa osa Suomea ja suomalaisuutta. Suomessa asuvilla ja kasvaneilla ihmisillä on oikeus määritellä itsensä suomalaisiksi, jos he niin haluavat.

Syrjintä vaikuttaa koko elämään

Monikulttuuriset nuoret kokevat itsensä ulkopuoliseksi ja kohtaavat syrjintää muita nuoria enemmän. Jos nuorta syrjitään tai kohdellaan muuten epäoikeudenmukaisesti, hänen yhteenkuuluvuudentunteensa suomalaista yhteiskuntaa kohtaan heikenee. Silloin hänen on muita vaikeampaa kokea kuuluvansa joukkoon koulussa, kavereiden

kanssa ja koko yhteiskunnassa. Ulkopuolisuuden kokemukset vaikuttavat nuoren hyvinvointiin ja tulevaisuuteen.

Myös monikulttuuristen nuorten pitää saada kokea, että he ovat osa yhteiskuntaa. Heillä on oikeus tuntea, että heistä välitetään ja että heillä on mahdollisuus saavuttaa unelmansa taustastaan riippumatta. Huomiota pitää kiinnittää paitsi nuoriin myös heidän perheensä ja muun lähiympäristön hyvinvointiin.

On tärkeää, että nuori kokee, että hän selviää. Kokeilut, mokailut ja oman identiteetin ja elämänpolun etsiminen eivät saa murentaa yhteenkään nuoren luottamusta itseän tai muihin.

Lisää yhteistyötä nuorten hyväksi

Nuorten asemasta on säädetty monissa laeissa sekä Suomessa että kansainvälisesti. Suomalainen lainsäädäntö turvaa nuorten oikeudet monilta osin. Ongelmana on se, että lakitekstien ihanteet esimerkiksi yhdenvertaisuudesta tai nuorten kuulemisesta eivät aina toteudu.

Nuorten kuulemisen ja hyvinvoinnin kannalta merkityksellisin työ tehdään arjen nuohonjuurtasolla.

Raportissa tuomme esille keinoja, joilla voimme yhdessä vahvistaa monikulttuuristen nuorten yhteenkuuluvuuden tunnetta suomalaisessa yhteiskunnassa. Tarjoamme ideoita ja näkemyksiä kaikille, jotka ovat työssään tekemisissä nuorten kanssa tai jotka päättävät heitä koskevista asioista.

Esitteemme 9 suositusta, joita noudattamalla Suomesta tulee yhdenvertaisempi ja oikeudenmukaisempi maa monikulttuurisille nuorille. Suostusten lähtökohta on monikulttuuristen

nuorten yhteenkuuluvuuden vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Näkemyksemme mukaan yhteenkuuluvuus seisoo neljän pilarin varassa.

Ensimmäinen pilari on *osallisuus*, joka tässä viittaa nuorten oikeuteen vaikuttaa omaan arkeensa ja tulevaisuuteensa.

Toinen pilari on *identiteetti* ja oikeus määritellä sitä itse. Tällä tavoin nuoren on mahdollista etsiä itselleen merkityksellisiä rooleja omissa yhteisöissään tai laajemmin yhteiskunnassa.

Kolmas pilari koostuu *turvallisuuden tunteesta*. Turvallisuudella tarkoitamme fyysisen ja henkisen loukkaamattomuuden lisäksi oikeutta hoivaan, taoudelliseen turvaan ja tulevaisuuteen Suomessa.

Neljäs pilari on *luottamus*. Kyse on sekä mahdollisuudesta luottaa suomalaisen yhteiskunnan ja sen instituutioiden oikeudenmukaisuuteen että monikulttuurisia nuoria kohtaan osoitetusta luottamuksesta.

Raportin teki ryhmä asiantuntijoita

Raportin on tilannut Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO. ETNO asetti maaliskuussa 2018 Uskonnon ja kulttuurin vuoropuhelun asiantuntijaryhmän selvittämään, miten nuorten moninaiset identiteetit rakentuvat ja miten niitä voidaan yhdessä Suomessa tukea.

ETNO asetti asiantuntijaryhmän jäseniksi seuraavat jäsenahot: Auralan Nuoret ry – Turun Tyttöjen Talo, Nicehearts ry, Nuoret Musiimit ry, Nuorisotutkimusseura ry, Pakolaisuorten Tuki ry / Köivi-toiminta, Suomen Afgaanijärjestö ry, Suomen Punaisen Ristin Nuorten turvalat, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry ja Uskontojen yhteistyö Suomessa – USKOT -foorumi ry.

Asiantuntijaryhmän puheenjohtajana toimi Pirkamman ja Keski-Suomen alueellisen etnisten suhteiden neuvottelukunnan puheenjohtaja Anu-Rohima Myllyri. Varapuheenjohtajana toimi valtakunnallisen ETNO:n jäsen Habiba Ali, joka työskentelee Kirkon Ulkonaanavussa.

Nimitetty jäsenahot ovat itse nimittäneet edustajansa asiantuntijaryhmään. Raportin valmisteluun ovat osallistuneet Nahla Hewidy, Meri Kianto, Antti Kivijärvi, Olga Luukkonen, Nina Pietikäinen, Jari Portankorva, Mojtaba Qanezadeh, Leena Suurpää ja Meriam Trabelsi. Asiantuntijaryhmän sihteeristön kuuluvat ETNO:n pääsihteerit Peter Karriuki ja asiantuntija Mia Luhtasaari. Raporttoijana toimi Anne Ignatius Noori Kollektivista. Ryhmän toimikausi päättyi 30.4.2019.

Nämä oikeudet huomioimalla monikulttuuristen nuorten yhteenkuuluvuus vahvistuu

1. Oikeus isemäärittelyyn ja oman taustan arvostamiseen
2. Oikeus omaan kieleen
3. Oikeus hyvinvointiin vanhempiin
4. Oikeus luotettaviin viranomaisiin ja päättäjiin
5. Oikeus yhdenvertaiseen kohteluun
6. Oikeus saada tukea
7. Oikeus järjestää omaa toimintaa
8. Oikeus elää ilman rasismia
9. Oikeus toteuttaa unelmat

1. 2.

1. Oikeus itsemäärittelyyn ja oman taustan arvostamiseen

Jokaisella on oikeus olla ylpeä omasta taustastaan. Tämä lisää turvallisuuden ja luottamuksen tunnetta.

Kysymys ”Kuka minä olen?” on läsnä jokaisen nuoren elämässä. Vastaus löytyy usein omasta kaveriporukasta, perheestä, vakaumuksesta, nuorten esikuvista ja lähympäristöstä. Joskus nuori keksii itsensä uudestaan vaihtamalla piirejä. Minäkuvan rakentuminen on keskeistä nuoren itsetunnon ja tulevaisuuden kannalta.

Valtaväestön asenteilla on vaikutusta siihen, millä tavoin monikulttuuriset nuoret voivat määritellä identiteettiään ja asettua osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Mitä myönteisemmin monikulttuurisiin nuoriin suhtaudutaan, sitä helpompi heidän on kokea kuuluvansa joukkoon.

Kun puhutaan etnisyydestä ja kulttuureista, pitää keskittyä myös yhtäläisyyksiin, ei vain eroavaisuuksiin. Kaikilla ihmisillä on lukuisia kulttuureja ja lukuisia eri tapoja elää niitä. Kulttuuri muuttuu jatkuvasti. Kenenkään taustan perusteella ei siis pidä olettaa, millaisia tapoja hänellä on.

Vastuutahot: Me kaikki.

Viesti nuorelle: Käytä oikeuttasi määritellä itseäsi ja identiteettiäsi. Arvosta myös muiden taustoja ja kulttuureja.

2. Oikeus omaan kieleen

Nuorella on oikeus kotikieleen, joka tukee hänen identiteettiään ja tunnemaailmaansa. Kotikielten opetuksen pitäisi kuulua oppivelvoitukseen.

Kieli heijastuu koko elämään. Kielen hallinta vaikuttaa siihen, kuinka turvallisesti olonsa kokee. Kielen avulla on mahdollista ymmärtää asioiden suhteita, monipuolistaa vuorovaikutusta ja ilmaista tunteita ja toiveita. Kielen välikysellä lapsen ja vanhemman välille muodostuu tunneside, joka on pohjana lapsen muille ihmissuhteille.

Jokaisella on yksi tai useampia kotikieliä. Kotikielen osaaminen on pohja kaikelle oppimiselle. Nykyään koulut voivat järjestää oppilaalle äidinkielen tai kotikielen opetusta, mutta velvoitustaan opetuksen järjestämiseen tai siihen osallistumiseen ei ole. Jos opetusta järjestetään, se tapahtuu koululajan ulkopuolella ja usein toisessa koulussa. On oppilaasta ja tämän huoltajasta kiinni, osallistuko lapsi näille tunneille. Huomattava osa monikulttuurisista oppilaista ei osallistu oman äidinkielen opittunneille silloin, kun äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Kotikielen opetuksen pitäisi kuulua oppivelvoitukseen riippumatta siitä, mikä kieli se on. Opetus pitää järjestää niin, että tunneille osallistumisesta ei tule oppilaalle huomattavaa taakkaa.

Jokaisella tulee olla oikeus valita, osallistuuko samalle äidinkielen tunnille valtaväestön kanssa vai opiskeleeko suomea tai ruotsia toisena kielenä.

Vastuutahot: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus.

Viesti nuorelle: Vaali omaa kielttäsi ja suhtaudu avoimesti muihin kieliin.

3. 4.

3. Oikeus hyvinvoiviin vanhempiin

Monikulttuuristen nuorten vanhemmillä pitää olla nykyistä paremmat mahdollisuudet osallistua lastensa elämään.

Kaikkia vanhemmilla ei ole yhtäisiä mahdollisuuksia tukea lapsiaan. Esimerkiksi nuukkuus, köyhyys ja ulkopuolisuuden kokemukset lisäävät turvattomuuden ja voimattomuuden tunnetta.

Vanhemmat voivat kokea erkaantuvansa lapsistaan, jos he eivät tiedä, mitä nuorten elämässä tapahtuu. Jos monikulttuurinen nuori tuntee yhteiskunnan tavat ja käytännöt vanhempiensa paremmin, perheen sisällä saatetaan syntyä ristiriitoja. Nuoren voi olla vaikea ihailia ja kunnioittaa vanhempiaan, jotka eivät esimerkiksi pysty autamaan läksyssä tai lukemaan Wilma-viestejä.

Näin voi tapahtua etenkin, jos vanhemmat jäävät muutoinkin yhteiskunnan ulkopuolelle. Silloin perheiden sisäiset kuulut sukupolvien välillä voivat muodostua suuriksi.

On tärkeää, että vanhemmat voivat osallistua lastensa elämään. Heitä pitää tukea siinä. Monikulttuurista vanhemmuutta pitää tukea jo varhaiskasvatuksessa. Esimerkiksi neuvoloissa on tärkeää huolehtia myös vanhempien jaksamisesta, ja sosiaalityöntekijöiden pitää olla nykyistä helppommin tavoitettavissa.

Koulujen opettajien ja muiden nuorten kanssa työskentelevien pitäisi keskustella kasvokkain vanhempien kanssa esimerkiksi siitä, miten koulutustajajärjestelmä toimii ja mistä nuorten vapaa-ajan toimintoissa on kyse. Keskusteluihin tulee varata riittävästi aikaa, ja keskustelut pitää tarvittaessa käydä sekkokielellä tai tulkin välityksellä. Vanhempia pitää myös kannustaa mukaan nuorten vapaa-ajan toimintaan esimerkiksi vapaaehtoisina.

Vastuutahot: Opetus- ja sivistystoimet, nuorisolaikuntatoimet, sosiaaliviranomaiset, kansalaisjärjestöt, uskonnolliset yhteisöt ja opetus- ja kulttuuriministeriö.

Viesti nuorelle: Sinulla on oikeus saada ympärilläsi turvallisia ja luotettavia aikuisia.

4. Oikeus luotettaviin viranomaisiin ja päättäjiin

Luottamus on hyvinvointikysymys. Se, luottaako nuori yhteiskuntaan, vaikuttaa koko hänen elämänsä.

Hyvinvoivat ihmiset luottavat yhteiskuntaan ja siihen, että he saavat hädän hetkellä apua.

Jos nuori ei luota viranomaisiin tai muihin apua tarjoaviin tahoihin, kynnyks hakea apua on todennäköisesti korkea.

Luottamuksen puuttetta osoittaa sekin, jos nuori ei uskalla tavoitella korkeaa koulutusta, koska ajattelee, että ei nimensä tai ulkonäkönsä vuoksi kuitenkaan saa töitä.

Kyse ei ole ainoastaan siitä, luottavatko nuoret yhteiskuntaan. On tärkeää arvioida ja edistää myös sitä, miten koko yhteiskunta osoittaa luottamustaan monikulttuurisiin nuoriin.

Luottamuksen pitää näkyä perheissä, kouluissa, työpaikoilla, vapaa-ajan ympäristössä, politiikassa, viranomaisten toiminnassa ja mediassa. Sillä on merkitystä, miten päättäjät ja nuorten parissa toimivat puhuvat nuorista.

Luottamusta ei vähvistetä pelkillä kuulemis-tempuilla vaan pitkäjänteisellä sitoutumisella luottamusta lujittaviin kohtaamisiin ja ryhmäajoja ylläpitävään yhteistoimintaan. Jokaisen nuoren pitää tuntea, että tarvittaessa hän saa apua ympärillä olevilta aikuisilta.

Vastuutahot: Viranomaiset ja päättäjät.

Viesti nuorelle: Haasta aikuisia!

5.

6.

5. Oikeus yhdenvertaiseen kohteluun

Nuorilla on oikeus tulla kohdelluiksi yhdenvertaisesti koulussa, työssä ja vapaa-ajalla.

Nuorilla on säännöllisesti kysyttävä, kokevatko he rooliinsa merkitykselliseksi ja reiluksi koulussa, harrastusten parissa tai työpaikalla. Nuorten kokemusten ja ajatusten selvittämiseen tarvitaan tahtoa, vaivannäköä ja erilaisia työkaluja. Työkaluja pitää kehittää yhdessä moniammatillisten työryhmien ja nuorten kanssa.

Olemaisia kysymyksiä, joita nuorilla pitää kysyä, ovat esimerkiksi seuraavat: Millainen on roolisi ryhmän jäsenenä, esimerkiksi oppitunnilla tai harrastuksissa? Jos et pääse mukaan koulun ja työelämään tai harrastusryhmiin, niin mikä sen estää?

Vuoropuhelun ja selvitysten pohjalta on tehtävä konkreettisia toimenpiteitä, joita monikulttuuriset nuoret tulevat kohdattuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisesti muiden nuorten kanssa.

Syjiintää ehkäisee myös se, että koulussa ja vapaa-ajan ympäristöissä työskentelevät ovat lähtöisin eri taustoista. He toimivat samalla roolimalilla ja auttavat luomaan monimuotoisen ympäristön nuorille.

Konkreettinen toimenpide on se, että kouluihin ja oppilaitoksiin paikataan eritaustaisia ammatillaisia positiivisen erityiskohtelun periaatteella.

Periaate pohjautuu yhdenvertaisuuslakiin.

Yhtä tärkeää on, että viranomaiset, koulutuksen järjestäjät, työnantajat ja muut nuorison parissa työskentelevät laativat lain edellyttämän yhdenvertaisuussuunnitelman tai tavoitteita yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelman tai tavoitteiden laatiminen tulee tehdä yhteistyössä nuorten ja heidän huoltajensa kanssa.

Vastuutahot: Opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, koulut ja oppilaitokset.

Viesti nuorelle: Ketään ei saa syrjiä.

6. Oikeus saada tukea

Jos nuori tarvitsee tukea, hänen pitää saada sitä.

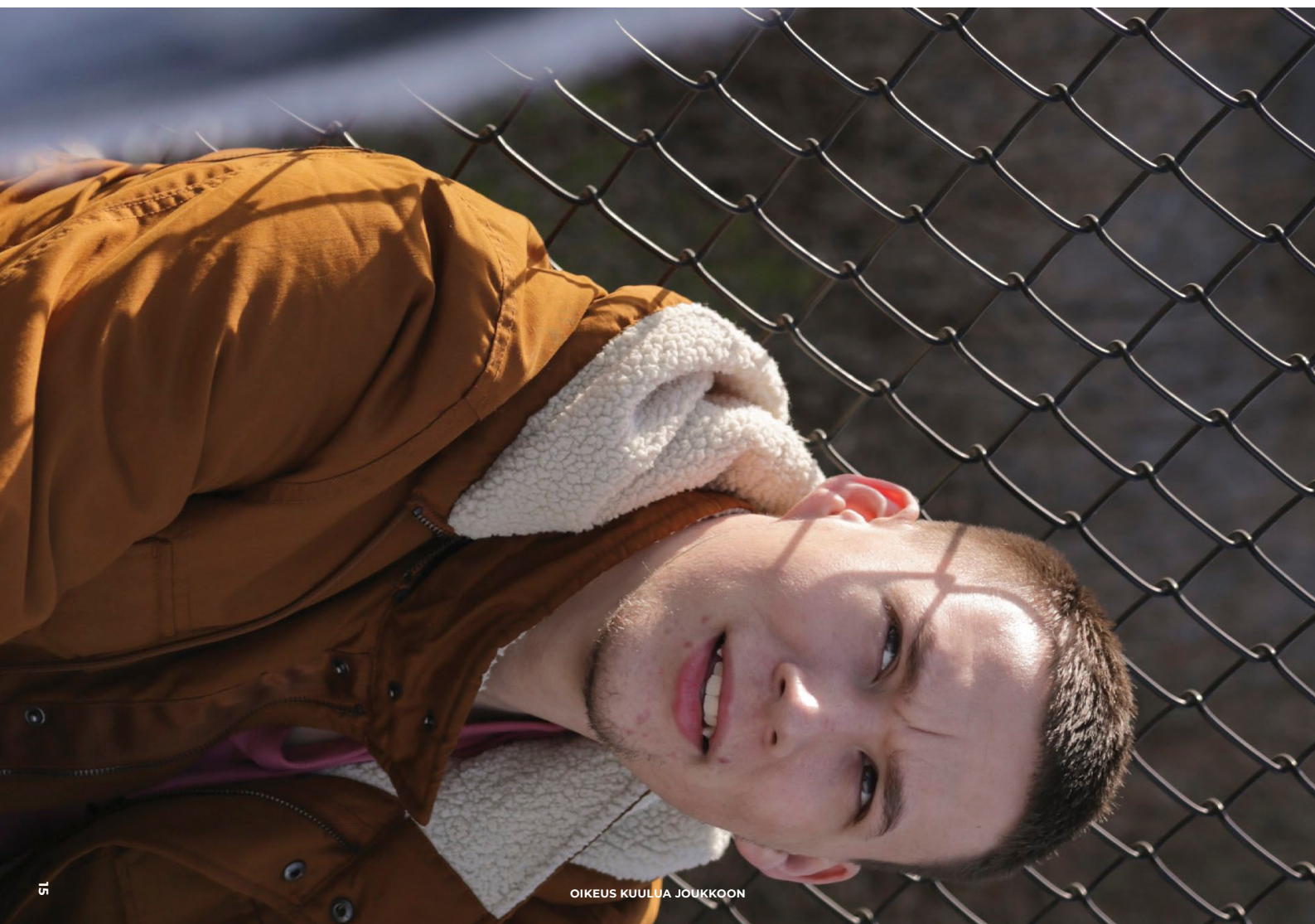
Nuori voi kokea tarvitsevänsä tukea esimerkiksi kielen oppimiseen, opiskeluun, identiteetin määrittelyyn, oman kulttuurin ja uskonnon käsitteilyyn tai ystävien löytämiseen.

Nuori saattaa tarvita tukea ja konkreettisia työkaluja myös syjiintäkokemusten käsitteilyyn. Konfliktitilanteissa kaikkien osapuolten pitää saada tukea ja ymmärrystä asioiden pohdintaan, jotta kaikki ymmärtävät, millaisia vaikutuksia tilanteella voi olla.

Nuorten kanssa työskentelevät ammatillaiset eivät saa jättää nuoria yksin näiden asioiden kanssa. Jos nuori kertoo rasismista tai mistä tahansa mieltä askarruttavasta asiasta, hänelle ei pidä vastata ”älä välitä” vaan ”minä välitän”.

Vastuutahot: Nuorten kanssa työskentelevät ammatillaiset.

Viesti nuorelle: Sinulla on oikeus saada apua, kun tarvitset sitä.

7. 8.

7. Oikeus järjestää omaa toimintaa

On tärkeää, että nuoret saavat itse muodostaa erilaisia harrastus- ja toimintaryhmiä. Rahoitusta pitää myöntää monenlaiselle toiminnalle. Kaiken toiminnan ei tarvitse olla suomalaisuuteen kotouttavaa.

Yhdistystoiminta ja varsinkin erilaiset harrastusryhmät ovat monille nuorille tärkeitä. Vertaisryhmissä toimiminen vaikuttaa myönteisesti nuoren elämään. Kansalaistoiminta vaatii kuitenkin suomalaisen yhteiskunnan tuntemuksen lisäksi rahaa. Rahoituksen saaminen taas usein vaatii, että toimintaa järjestää organisoitu yhdistys, joka osaa hakea rahoitusta ja raportoida toiminnasta. Tärkeää olisi tukea tasapuolisesti sellaista toimintaa, jota nuoret itse haluavat järjestää. Nuorilta pitää nykyistä useammin kysyä, millaiseen toimintaan he haluavat saada rahaa tai muuta tukea. Jos rahoitetaan vain vakiintunutta toimintaa, ei tiedetä, mitä muuta voi syntyä. On arvokasta, että järjestökentällä on monenlaista toimintaa.

Vastuutahot: Kunnat, valtio, kansalaisjärjestöt ja Veikkaus.

Viesti nuorelle: Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin auttaa ymmärtämään oikeutesi ja velvoitteesi.

8. Oikeus elää ilman rasismia

Koulujen opetussuunnitelmassa ja koko yhteiskunnassa pitää puhua rasismista ja syrjinnästä eikä vain suvaitsevaisuudesta.

Lukuisat monikulttuuriset nuoret kokevat syrjintää, ja he tuntevat olonsa ulkopuoliseksi ja uhatuksi. Rasismi erottaa ihmisiä toisistaan. Se on haitallista esimerkiksi koulussa pärjäämisen kannalta. Moni kokee rasismia myös julkisissa tiloissa. Rasismista ei voi vaieta. Jo rasismiin olemassaolon tunnustaminen ja käsitely edistää sitä, että monikulttuuriset nuoret voivat kokea olevansa merkityksellisen osa suomalaista yhteiskuntaa ja koulutusjärjestelmää.

Ammatillisessa valmennuksessa tai koulutuksessa tulee puhua rasismista ja sen käsittelemisestä. Rasismiin kitkeminen edellyttää, että arvoimme kriittisesti, mitä koemme tai näemme ja pidämme normaalina. Syrjintä ei ole aina avointa ja tahallista, vaan useimmiten se on pililevää ja sen kohteeksi joutuvat valkenevat kokemuksistaan.

Vastuutahot: Opetushallitus, opettajakoulutustilatokset, oppilaitokset.

Viesti nuorelle: Sinun ei pidä hyväksyä rasismia.

9.

9. Oikeus toteuttaa unelmat

Nuorella on oikeus tavoitella unelmiaan ja päättää itse esimerkiksi siitä, mihin hakee opiskelemaan.

Nuoren pitää saada itse määritellä omat unelmaansa. Monikulttuurisia nuoria ei esimerkiksi saa ohjata opiskelemaan stereotyyppien mukaan, vaan kaikkien ammattien pitää olla todellisia vaihtoehtoja ura- ja opinto-ohjauksessa.

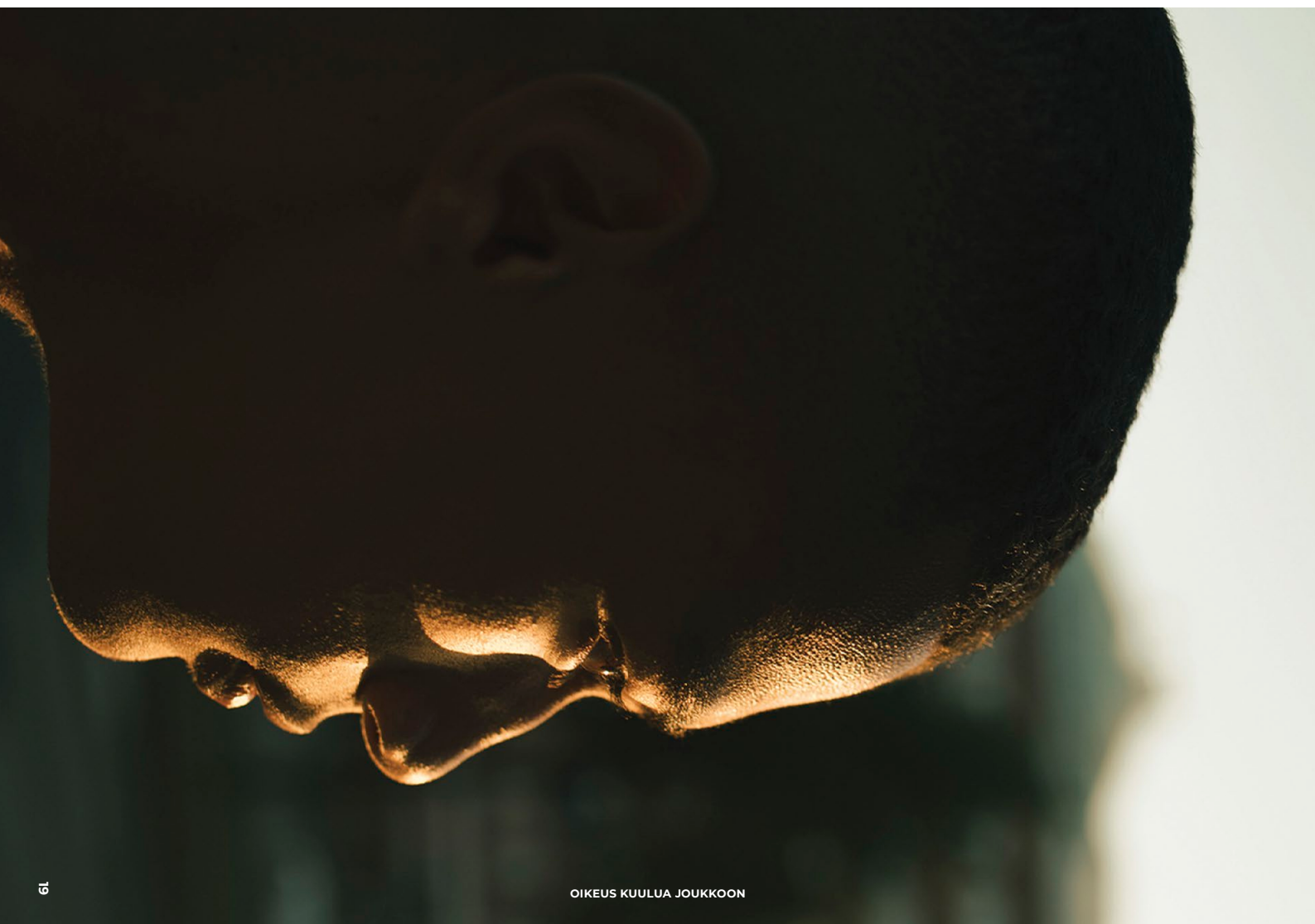
Tarvittaessa nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset voivat tarjota tukea nuoren unelmien toteuttamiseksi ja konkreettisen toteuttamissuunnitelmien laatiniseksi. Lopullisen päätöksen opiskelupaikastaan tekee nuori.

Nuoren tulee saada omannäköisiä esikuvia ja mahdollisuuksia erilaisiin uravaihtoehtoihin tulevaisuuden Suomessa. Toimittajien pitää haastatella monikulttuurisia nuoria muissakin rooleissa kuin edustamassa monikulttuurisuutta.

Nuorta ei saa lannistaa tai aliarvioida, vaan häntä tulee tukea tavoitteissaan.

Vastuutahot: Mediatatolot, toimittajia kouluttavat oppilaitokset ja me kaikki, jotka ohjaamme nuoria.

Viesti nuorelle: Etsi rohkeasti erilaisia roolimalleja.

Raportin sanasto

Monikulttuurinen nuori

Monikulttuurinen nuori on joko itse tai hänen vanhemmistaan ainakin toinen on syntynyt Suomen ulkopuolella. Monikulttuuristen nuorten joukko on kulttuurisilta, kansallisilta ja sosiaalisilta taustoiltaan hyvin moninainen. Se pitää sisällään esimerkiksi kansainvälisesti adoptoidut lapset, maahanmuuttajavanhemmille Suomessa syntyneet lapset ja hijattain Suomeen muuttaneet nuoret. Kirjavista taustoista huolimatta nuoria yhdistää se, että heillä on ulkopuolisuuden kokemuksia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Valtaväestö

Valtaväestöllä tarkoitetaan niitä ihmisiä, joiden sukulujuet ovat Suomessa ja joiden oikeutta elää täällä ei kyseenalaisteta. Valtaväestö-sana viittaa myös enemmistöön ja siihen, että heillä on valtaa päättävissä tehtävissä esimerkiksi politiikassa, mediassa ja muissa instituutioissa. Näin ollen valtaväestöllä on suuri vastuu siitä, minkälaiseksi monikulttuuristen nuorten elämä Suomessa muodostuu.

Kulttuuri

Kulttuurilla tarkoitetaan uskomuksista, perinteistä ja arvostuksista muodostuvaa ja opittua elämäntapaa. Kulttuurit ovat muuttuneet ja muuttuvat edelleen uusien vaikutteiden myötä, eikä niitä ole mahdollista erotella tarkkarajaisesti toisistaan.

Kulttuurit eivät liity vain siihen, missä maassa on syntynyt tai elää, vaan eri maiden ja yhteisöjen sisällä on useita kulttuureita.

Etnisyys

Etnisyys-sanalla viitataan käsitykseen ihmisryhmien syntyperäistä ja syntyperän yhteydestä omaksettuihin kulttuuriin.

Etnisyydessä on usein kyse enemmän ihmisten tekemistä luokitteluista ja mielikuvista kuin todellisista ja selkeästi toisistaan eroteltavista ryhmistä. Esimerkiksi suomalaisuutta voi pitää etnisyytenä, jonka sisällöistä ja rajoista käydään jatkuvaa keskustelua.

Identiteetti

Identiteetti tarkoittaa yhtäältä ihmisen kokemusta omasta erityisyydestä ja toisaalta kuulumisesta itseä laajempiin ryhmiin tai yhteisöihin. Identiteetti muuttuu elämän aikana.

Identiteetin muodostuminen ei ole ainoastaan yksittäisen ihmisen sisäinen prosessi, vaan se on yhteydessä ympäröivään yhteiskuntaan ja siihen, mitä yhteiskunnassa arvostetaan. Esimerkiksi joidenkin vähemmistöidentiteettien esille tuomiseen saatetaan suhtautua kielteisesti.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus on tavoiteltava, jossa kaikki ihmiset ovat samanaarvoisia taustoistaan riippumatta. Yhdenvertaisuus yhteiskunnassa esimerkiksi syntyperä, sukupuoli, seksuaalisuus, vammaisuus tai poliittinen toiminta eivät vaikuta ihmisten kohteluun tai perusoikeuksiin. Pyrkimys yhdenvertaisuuteen tarkoittaa myös sitä, että yhteiskunnassa lisätään aktiivisia tekoja syrjinnän poistamiseksi.

Syrjintä

Syrjintä on ihmisten asettamista muita heikompaan asemaan heidän taustansa tai johonkin ryhmään kuulumisen vuoksi. Syrjintää voi olla myös se, että ei oteta huomioon joidenkin ihmisten erityisiä tarpeita, vaikka se olisi mahdollista.

Rasismi

Rasismilla tarkoitetaan sitä, että ihmisryhmiä erotellaan etnisillä, kulttuurisilla tai uskonnollisilla perusteilla ja luodaan käsitys siitä, että ihmisryhmät olisivat muuttumattomia ja että niiden välillä olisi hierarkiaa.

Rasismi voi ilmetä ideologisenä toimintana mutta myös tiedostamattomina tekoina ja puheina.

Lukemisto

Haikkola, Lotta (2012) *Monipaikkainen nuoruus – Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Halme, Nina & Kuusio, Hannamaria & Kante, Outi & Rajala, Rika & Klemetti, Reija & Seppänen, Johanna (2017) *Ulkomaista syntyperää olevien nuorten hyvinvointi Koulutus-veyskelyssä vuonna 2017*. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.

Harinen, Päivi & Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim. 2009) *Ovet aukii Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaa osallistuminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Latomaa, Sirkku & Pöyhönen Sari & Suni, Minna & Tammen, Mirja (2013) *Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa Tuomas Martikainen & Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.

Myllyniemi, Sami (toim. 2014) *Ihmisaivojen nuoruus. Nuorisobarometri 2014*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Pauha, Teemu (2018) *Religious and National Identities among Muslim Youth in Finland*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Pirinen Tuula (toim. 2015) *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä*. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Rastas, Anna (2007) *Rasismi lasten ja nuorten arjessa: transnationaalisuudet ja monikulttuurisuus Suomessa*. Tampere: Tampereen yliopisto & Nuorisotutkimusseura.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO

ETNO, eli etnisten suhteiden neuvottelukunta, on valtion asettama asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. ETNO:lla on valtakunnallinen neuvottelukunta, joka toimii oikeusministeriön yhteydessä ja jolla on seitsemän alueellista neuvottelukuntaa.

ETNO:n kolmesataa jäsentä edustavat muun muassa ministeriöitä, maahan muuttaneiden järjestöjä, eduskuntapuolueita, uskonnollisia yhteisöjä, työmarkkinajärjestöjä, kuntia ja kansalaisjärjestöjä. Jäsenet tarjoavat viranomaisien ja eduskunnan valmisteluyöön asiantunte-
mustaan ja muita tukea. Maahan muuttaneiden järjestöille, monikulttuurisille järjestöille ja uskonnollisille yhteisöille ETNO on virallinen vaikuttamisen kanava. Seuraava toimikausi alkaa vuonna 2020.

ETNO:n tärkeimpiä tehtäviä on toimia hyvien väestösuhteiden asiantuntijana ja vuoropuhelun foorumina. Hyvien väestösuhteiden politiikka pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan toimintaan lisäämällä eri väestöryhmien ja niihin kuuluvien ihmisten keskinäistä vuorovaikutusta, luottamusta, positiivisia asenteita, osallisuuden kokemuksia ja turvallisuuden tunnetta.

Lisää tietoa ETNO:sta saa:

www.om.fi/etno

 www.youtube.com/watch?v=WHY6b74dTM

 [@etnoetno](https://twitter.com/etnoetno)

 [@meistaonmoneksi](https://www.facebook.com/meistaonmoneksi)

"Olisi hyvä, jos nuorille olisi paikka,
jossa olisi monta palvelua saman
katon alla. Voisi saada apua
esimerkiksi koulussa ilmeneviin
ongelmiin ja tulevaisuuden
suunnitelmien tekemiseen. Ehkä
samassa paikassa voisi myös viettää
aikaa tai harrastaa jotain."

Uusmaalainen tyttö, 15 v.